

En skrämmande resa med båt, karantän i Stockholm och längtan efter familjen hör till många finländska krigsbarns erfarenheter av sin tid i Sverige. Men det finns även goda minnen; en ny familj, ingen matbrist eller bomber och en ny kultur.

På Åland träffas några krigsbarn regelbundet och pratar om sina minnen, som med åren kommer allt mer upp till ytan.

Träffas och minns. Veikko Perämaa, Mari-Ann Åkerblom, Britta Eriksson, Ingebritt Kultalahti, Sirkka-Lisa Westergård, Siv Erikson och Maria Perämaa träffas och pratar om tiden som krigsbarn i Sverige.

De träffas och minns tiden som krigsbarn

Förvånansvärt många människor runt omkring en bär på ett förflutet som man inte kan föreställa sig. Även om Åland är demilitariserat bor här personer som blivit direkt påverkade av krig.

Några gånger i året träffas en grupp, ned det gemensamma att de under andra världskriget sändes från Finland till Sverige som krigsbarn.

Nyan får träffa gruppen hos Siv Erikson.

Första träffen

Upptakten till sammankomster-na var en träff inom församlingen i ett helt annat sammanhang. **Mari-Ann Åkerblom, Britta Eriksson** och **Ingebritt Kultalahti** satt och pratade och kom in på ämnet krigsbarn. Sedan träffades de igen via Röda korsets värvningsenhet och då föddes idén om regelbundna träffar.

–Vi träffades första gången hos mig för två år sedan på Ruonebergsgården, säger Ingebritt. Det var trevligt att träffa sådana som också varit i Sverige under kriget.

Återförenades. Veikko Perämaa minns hur han skildes från sin syster trots löften om att de skulle komma till samma familj. Men hans svenska pappa ordnade sedan att syskonen återförenades.

På träffarna åter, dricker och pratar man. Diskussionen kommer alltid in på kriget.

–Speciellt när nya kommer till eller när någon har med bilder. Deltagarna har kommit till lite vartefter. **Maria Perämaa** läste en artikel om **Sirkka-Lisa Westergårds** bok om tiden som krigsbarn och kom genom **Sirkka-Lisa** i kontakt med gruppen.

Varför är det viktigt att träffas?

–Det är egentligen nu först man börjat tala om det. Många har

tigit om sina erfarenheter, säger **Sirkka-Lisa**. Men det ligger på ytan bara man lite skrapar på det.

–När man blir äldre börjar man fundera mer på sådant som hänt. Man söker sina rötter både här och där, säger Siv.

Alla är överens om att det var en betydelsefull tid, men de är också överens om att alla har upplevt tiden olika. Hur gammal man var, hur man färdades till Sverige och var man hamnade hade en stor betydelse.

–Vi som haft svårigheter i livet ser tillbaka på ett annat sätt, säger Maria. Man har skrivit mycket om dem som lidit.

–Hälsan tiger still, brukar man säga, inflikar Ingebritt. De som hade det bra har inte hört.

–Det finns hela skalan bland krigsbarn, allt från bitterhet till tacksamhet. Men man känner automatiskt en gemenskap när man träffar andra krigsbarn, säger **Sirkka-Lisa**.

Figy, båt eller tåg

Erfarenheterna bland den lilla gruppen medlemmar varierar.

Några var för små för att ha minnen av vistelsen i Sverige, andra minns tydligt resan och familjen. Det verkar som om de som reste med båt har de värsta minnena av själva resan.

–Det var fullt med barn i lastrummet och de grät, säger **Britta**, vars resa gick från Åbo till Stockholm med båt.

Några fick flyga, andra åkte tåg. **Veikko Perämaa** minns att han åkte tåg upp till Haparanda och sedan ner igen längs svenska sidan ända till Gotland.

–Tågen stannade när det kom ryska flygplan, minns **Ingebritt**.

–Var de inte märkta på något sätt, men något rött kors? undrar Siv.

–Nej, det var ingen skillnad för bombplanen, tågen körde på natten för att inte synas, säger **Sirkka-Lisa**.

Några fick mamma med sig på resan, andra fick ty sig till en lotta som ansvarade för många barn.

Siv Eriksson var bara 1,5 år när hon skickades till Sverige.

–Jag var där bara någon månad. Sedan skickades jag ännu en gång till samma familj i Bromma. Jag har inga minnen av vistelsen, bara vissa dofter som jag minns.

Flera resor

Det blev inte bara en resa till Sverige, när kriget blossade upp igen sändes barnen åter till Sverige, ofta till samma ställe.

–Jag trivdes bra både i Finland och Sverige, men det var avskeden som var tunga. Mor ville ha hem mig när det blev lugnare igen, säger Maria. Men när kriget blossade upp igen sändes jag tillbaka till Sverige.

–Aterkomsten från Sverige, där det fanns mat och kläder, till Finland, där det rådde brist på allt och där husen låg i ruiner, var tung. Det var svårt

för många barn att vänja sig vid de knappa förhållandena. Även språket kunde vara ett problem. De som bara kunde finska fick lov att snabbt lära sig svenska.

–Jag hittade en vän på samma gata och på tre månader kunde jag svenska, så jag hade aldrig trauma för språket; säger **Sirkka-Lisa**.

När barnen anlände till Sverige sattes de i karantän och avluskades och vaccinerades. En del fick också håret klippt berättar **Sirkka-Lisa**. Sedan fick de svenska föräldrarna

Minns dofter. Siv Erikson minns endast dofter från tiden som krigsbarn. Hon var bara 1,5 år gammal när hon skickades iväg.

komma och välja ett barn. Upplevelsen kunde vara jobbig om man blev den som valdes sist.

En familj till

För många krigsbarn ledde vistelsen i Sverige till att man fick en till familj och släkt. Flera av krigsbarnen höll sedan kontakt med sina svenska familjer, brevlades och till och med genom besök. De svenska familjerna sände postpaket med kläder och mat till sina finska barn och deras familjer.

–Man fick inte skicka nya kläder, det var någon tullbestämelse. Men de var fiffiga och stoppade strumporna fast de var hela, skrapade lite på skorna för att de skulle se använda ut för att lura tullen.

–Man fick inte heller

skicka kaffe men då kunde de smugla det i en docka, säger Maria.

–Min svenska familj hälsade på oss när jag var 10-11 år, säger Siv.

–Jag fick vara i Sverige varje sommar som jag fyllde jämmt. Då blev det att jag inte ville fylla 9 och 11 och så vidare.

Räddade barnens liv

Var det en bra idé att skicka barnen till Sverige?

–Pappa skrev från fronten att se till att flickan kommer bort, det ser osäkert ut, säger Britta.

Den krassa verkligheten var att många barn skulle ha dött av bombningar och sjukdomar om de lämnats kvar i Finland. Det rådde även svår matbrist.

–Man ville rädda sina barn, säger Siv.

Slutgiltigt avsked. För Maria Perämaa var det slutgiltiga avskedet från den svenska familjen tung.

–Tänk vad hemskt det måste ha varit att lämna bort alla sina barn. Det var som att välja mellan pest och kolera, säger Ingebritt.

NINA SMEDS
nina.smeds@nyan.ax
tn 528 451
Foto: JONAS EDVİK
jonas.edvik@nyan.ax
tn 528 471